

PRIJS 25 CENTS.

I:7

théo van doesburg

WAT

is

DADA?

? ? ? ? ? ? ?

UITGAVE: „DE STIJL” DEN HAAG 1923.

Het zal u waarschijnlijk verwonderen, van iemand die aan het dadaïsme onschuldig is, van een niet-dadaïst een en ander over dada te vernemen.

Dada: de schrik van den clubfauteuil-bourgeois, van den kunsteritikus, van den artist, van den konijnenfokker, van den hottentot, — van wien al niet.

Een dergelijk onderwerp is misschien allerminst geschikt om er eene zwaarwichtige rede over te houden, wat ik dan ook volstrekt niet beoog.

Ik zal tevreden zijn wanneer ik als vriendschappelijke verplichting, de dadaïstische levenshouding eenigszins kan toelichten. Dit lijkt mij vooral noodig in een land, dat sinds 1880 voor elke nieuwe levensuiting hermetisch gesloten bleef.

Ik zou overigens pretentieus zijn, wanneer ik in de meening verkeerde, dat het mogelijk ware het mysterie Dada *intellectueel bevattelijk* te maken.

Dit is onmogelijk en zelfs den dadaïsten niet gelukt.

Dada is een gezicht.

Dada wil geleefd zijn.

Dada verlangt geen intellectuele bevattingsmogelijkheid.

Dada wijst elke logische begripsassociatie onverbiddelijk van de hand.

Dada — aldus Richard Huelsenbeck — hat die Weltanschauungen durch seine Fingerspitzen rinnen lassen. Dada ist der tänzerische Geist über den Moralen der Erde. Dada ist die grosse Parallelerscheinung zu den relativistischen Philosophien dieser Zeit, Dada ist kein Axiom, Dada ist ein Geisteszustand, der unabhängig von Schulen und Theorien ist, der die Persönlichkeit selbst angeht, ohne sie zu vergewaltigen. Man kann Dada nicht auf Grundsätze festlegen.

Den dadaïsten gedurig gestelde vraag „wat is dada” is theoretisch evenmin te beantwoorden als alle vragen betreffende andere levensphenomenen.

Het antwoord op de vraag „wat is dada” laat zich slechts in de spontane handeling omzetten.

Te meenen dat dadaïsme tot de categorie der nieuwe kunstvormen als: impressionisme, futurisme, cubisme, expressionisme enz. behoort is een dwaling.

Dada is geen kunstbeweging

Dada is eene directe levensbeweging die zich keert tegen alles, wat wij ons als levensbelang voorstellen.

Dada stelt überhaupt geen vragen.

Dada is de ontkenning van den algemeenen, gangbaren levenszin.

Dada is de sterkste negatie van alle cultureele waarde-bepalingen.

De werkelijke dadaïst neemt voor niets stelling, noch voor kunst, noch voor politiek, noch voor filosofie of godsdienst.

De dadaïst ziet in al deze merken, eener beschimmelde schijn-cultuur, een bedriegelijken handel. Elk merk heeft af-trek zoolang niet een nieuw merk is uitgevonden.

Dada ziet in alle imaginaties die ons van de werkelijkheid hebben afgeleid — we mogen ze Tao, Om, Bramah, Jaweh, God, getal, geest, enz. noemen, slechts verschillende etiketten voor een en hetzelfde artikel dat, „uit een *niets* zich ontwikkelend” met veel tam tam en boem boem den menschen wordt opgedrongen.

Dada ontkent elken hooger en, geestelijken inhoud voor leven, kunst, religie, filosofie of politiek.

Voor den dadaïst berust de bestaansmogelijkheid van dezen ballast slechts op twee dingen: reclame en suggestie.

Uit fetichistische instincten is, volgens den dadaïst, de menschheid geneigd zich te laten verblinden door zekere karakteristieke uithangborden, deze dienen als reclame-middel en worden zooveel malen herhaald, dat zij een onuit-wischbaren indruk teweegbrengen. De godsdienst door het kruis, Odol tandpasta door den gebogen flaconvorm, Nietzsche door zijn dikke snor, Oscar Wilde door zijn homo-sexualiteit, Tolstoy door kaftan en sandalen! Dada wil niet bekeeren. Dada heeft voldoende empirie om te weten, dat men de massa voor een „niets” kan winnen indien

men door suggestieve reclame maar op haar atavistische instincten kan werken.

Dada ziet in elk dogma, in elke formule een spijker, waarmede men poogt een vermolmd en zinkende schuit (onze westersche kultuur) bijeen te houden.

Dada is de meest onmiddellijke uitdrukking van onzen vormloozen tijd en wil dat ook zijn. Dada heeft geen eeuwigheidsbestrevingen. Dada heeft met de wereld „geaccordeerd tot vijftig procent”. Van alles het bedrog bemerkend, heeft zij de wereld failliet verklaard. Men zou het dadaïsme de anationale uitdrukking der collectieve levenservaringen der menschheid in de laatste 10 jaren, kunnen noemen.

Dat wat in de moderne menschheid latent bleef, komt door Dada tot uitdrukking.

Dada heeft altijd bestaan, doch werd eerst in dezen tijd ontdekt.

„Der Dadaïst — aldus Raoul Hausmann — erleidet nicht die Welt kindlich; weder Gott, noch ein Vater oder ein Lehrer können ihn züchtigen.

Dada ist praktische Selbstentgiftung, ein moderner europäischer Zustand, antiöstlich, antiorientalisch, unmächtig. Dada ist die Keimblase des neuen Typus *Mensch*: jenseits des moralischen christlichen mittelalterlichen Sündenballastes ist Dada die Negation des bisherigen Sinnes des Lebens, oder einer Kultur, die nicht tragisch, sondern vermodert war.” De dadaïst neemt daarom geen enkele ver-

antwoording voor onze kultuur op zich. De dadaïst kent alle gronden en achtergronden van onze kultuur, waarin voor hem „Menschelijkheid en barbarisme indifferente uitingen zijn.” Hij kent alle knepen en trucs onzer elementaire levensbelangen. Hij weet precies hoe men geest fabriceert. Uit een heiligen tegenzin voor de ivoren closets onzer „grooten Mannen” pretendeert hij niet, kunstenaar, filosoof of hervormer te zijn. Vrij van eerezuchtige verlangens, beroemd te zijn of maatschappelijk te slagen, is hij de meest vrije, meest rustige, gelijkmoedige mensch ter wereld.

Toch kent de dadaïst den mensch eenige positieve waarden toe: het instinct om te domineeren en de behoefte elkan- der op te eten. Alle ethische drijfveeren: goedertierenheid, barmhartigheid, medelijden enz., zijn voor den dadaïst slechts dekmantels om des menschen waren aard te verber- gen. Voorts stelt de dadaïst als positieve waarde „karakter” d.w.z. dat men zoo ver gevorderd is, om zonder valsche voorwendzels en bijbedoelingen te leven en te handelen.

„Dada (aldus Richard Huelsenbeck) ruht in sich, und handelt aus sich, so wie die Sonne handelt, wenn sie am Himmel aufsteigt oder, wie wenn ein Baum wächst. Der Baum wächst ohne wachsen zu wollen. Dada schiebt seinen Handlungen keine Motive unter, die ein „Ziel” verfolgen. Dada gebiert nicht aus sich heraus Abstraktionen in Worten, Formeln und Systemen, die es auf die menschliche

Gesellschaft angewendet wissen will. Es bedarf keines Beweises und keiner Rechtfertigung, weder durch Formeln noch durch Systeme. Dada ist die Schöpferische Aktion in sich selbst. Dada hat die Erstarrung und das Tempo dieser Zeit aus seinem Kopf geboren. Dada ist eminent zivilisatorisch, aber es hat die Fähigkeit, selbst die Begrenztheit seiner Erscheinung in der Zeit, historisch zu sehen, es relativiert sich selbst in seiner Zeit."

II.

Het kan ons op dit oogenblik weinig interesseeren hoe, waar en wanneer het phenomeen der fenomenen, dat wij *Dada* noemen, ontstaan is. Dada is rijk aan feitenmateriaal. Ik zou u kunnen spreken over de eerste beruchte soirées in het Cabaret Voltaire te Zürich; over de kloppartijen in de Galerie Dada, over de groote manifestaties in New York, Parijs en Berlijn, over de dadaistische preek van de zgn. Oberdada in den Dom te Berlijn, over de in de Pers geheim gehouden dadaistische demonstraties in een Katholieke kerk te Parijs enz., maar dat brengt u niet nader tot het wezen van DADA.

DADA heeft geen vaderland en geen nationaliteit. Het is plotseling, op verschillende en meest uiteenliggende plaatsen: Amerika, Zwitserland, Frankrijk, Deutschland

enz., ontstaan en wel uit een algemeene behoefte naar geestelijke zelfreiniging.

Dada — dit woord beteekent niets en had, zooals Hausmann opmerkt, evengoed „Bébé, Sisi of Lollo kunnen zijn — is uit geen enkel a priori, uit geen enkele theorie ontstaan. Het ontstond uit een algemeen verzet tegen onzen geheele denkwijze.

Betrekkelijk uit een „niets” breidde Dada zich over een groot, maar begrensde oppervlak uit, alles met zich medevoerend en zich, ten slotte cristalliseerend in de negatie van alle pharmaceutische levensbeginselen.

De dadaïsten — waaronder zich thans gaarne de beste en intelligentste menschen van onzen tijd (als Einstein, Chaplin en Bergson *) rekenen, verklaren in bijna al hun manifesten uitdrukkelijk, dat zij niets willen, niets weten en niets zijn:

DADA — zoo schrijft Picabia — lui ne sent rien, il n'est rien, rien, rien.

Il est comme vos espoir: rien.

Comme vos idoles: rien.

Comme vos paradis: rien.

Comme vos hommes politiques: rien.

*) Ik vernam zelfs, uit betrouwbare bron dat een groep der Fransche dadaïsten tot de „Academie” te Parijs zullen worden toegelaten.

Comme vos héros: rien.

Comme vos artistes: rien.

Comme vos religions: rien.

Dada is niet gemaakt, maar ontstaan.

DADAÏST kan men niet worden, slechts zijn.

In de eerste, beruchte dagen zijner geboorte waren de dadaïsten zichzelf niet geheel klaar wat hen tot elkander gebracht had. In dien eersten tijd (omstr. 1915) had het dadaïsme een overwegend esthetisch karakter. Geleidelijk heeft het dit verloren om zich ten slotte ook tegen de kunst te stellen.

Deze heeft, volgens Dada, slechts waarde, zoolang men op de atavistische en fetichistische gevoelens der menschen kan speculeeren. De kunst is volgens de dadaïsten ontstaan uit de behoefte zich van deze gevoelens te ontdoen, hetgeen echter nog niet is gelukt.

Dada ziet in het huidige wereldbeeld, produkt van alle mogelijke tegenstrijdigheden en inkonsequenties het bankroet van de poging het leven uit een moraal te verklaren.

De pogingen van Jezus, Buddha, Tolstoi e. a. zijn op niets uitgelopen. Dada ziet van elke proefneming, om de oneindig varieerende, chaotische en ongelijkvormige massa, die men menschheid noemt, te ordenen geheel af.

Dada ontkent de evolutie. Elke beweging, verwekt een tegen-beweging van gelijke sterkte, die elkander opheffen. Niets verandert wezenlijk. De wereld blijft steeds aan zich

zelf gelijk. Dada heft de algemeen erkende dualiteit tusschen materie en geest, vrouw en man geheel op en schept hierdoor het „Indifferenzpunkt” een punt alzo boven het menschelijk begrip van tijd en ruimte.

Hierdoor bezit dada het vermogen het vaste oog- en distantiepunt, dat ons in onze (3 dim) waanvoorstellingen gevangen houdt, *mobiel* te maken. Zoo werd het mogelijk, inplaats van slechts één facet, het geheele wereldprisma als een geheel te zien. In dit verband is Dada een der sterkste manifestaties der 4e Dimensie, getransponeerd in het subjezt.

Van elk „ja” ziet Dada gelijktijdig het „neen”. Dada is ja-neen: een vogel op vier pooten, een ladder zonder sporten, een kwadraat zonder hoeken. Dada bezit evenveel positiva als negativa. De meening: Dada is alleen destruktief is het leven, waarvan Dada de uitdrukking is, misverstaan. Dada bestrijden beteekent zichzelf bestrijden. Dada wil afrekenen met de scheiding tusschen een transcendentale en een alle-daagsche werkelijkheid. Dada is de behoefte aan een eenvormige wereldrealiteit bestaande uit dissonerende en kontrasterende verhoudingen.

Dada ziet de natuur niet als liefvallige verschijning. zooals wij ons haar gaarne voorstellen, maar als het onwelriekende kadaver, dat onze geestelijke genoegens bederft en alles oogenblikkelijk in een staat van ontbinding doet verkeeren: allen, vanaf de schoonmaakster tot de artiest (in

wezen dus hetzelfde) voeren strijd tegen de ontbinding, de natuur.

Ik wil hier den Hollandschen dadaïst I. K. Bonset aan het woord laten, die in zijn „HYPOSTRODON DER DRAMADE” daaraan op dichterlijke wijze uitdrukking geeft.

HYPOSTRODON DER DRAMADE door I. K. Bonset.

dadaïstische meditatie bij een kreng.

opwekking tot contra
natuurlijke handelingen.

het is onmiskenbaar dat wij ziek zijn van overtuigingen. Hoe ook gespleten gescheurd en met drekfranje versierd meent ieder zich berechtigd het leven te voeren. Maar bemerk hoe de „natuur” een kreng is, bemerk het aan „le grand roue” te parijs aan de daklijst van uw woning aan de rimpels op uw bruid en aan de goedmoedige paardenvijgen op de boulevard St. Michel.

In een drijvend en naakt kreng drukt zich de

HYPOSTRODON DER DRAMADE

uit. Elke poging zich in een luchtledige ruimte een andere wereld van eigen vinding te vormen om daar in te leven ongezien onaangetast door de kanker der **NATUUR-DRAMADE** faalt.

Alles wat gebaren toelaat wat, aanspraak maakt op afmeting ruimte tijd en geld is gevuld met microben die vroeg of laat hun reageerende uitwerking doen gelden. Gij kunt u geen oogenblik en nergens onttrekken aan het vijandige tegenbeeld uwer „geestelijke” (o parodie der paradijssparade) proefnemingen. Gij kunt u tevreden stellen met lauwe wasschingen (= poësie) met fazanten van gekleurd blik (= religie), een middeneeuwsch kerkkraam als bril (= kunst), de horizontaalstaande wip (= filosofie) en nog vele andere afleidingen, de kanker in uw hart breidt zich onvermijdelijk uit. Honderden generaties hebben zich afgetobd dezen kanker te bezweren — te overwinnen — perken te stellen, niet bemerkend dat hun hersenen en ook de inhoud hunner aspiraties vergiftigd waren met dezelfde kankerbaccillen. Dada voert een strijd tegen de heerschappij van het VUIL, zich daarin onderscheidende van de impressionisten, die zich met het Vuil verzoend hadden. Geheele generaties hebben gretig de verderfelijke uitwassemingen der filosofie, der godsdienst en der kunst ingeademd, meenende dat de katapepsis, welke daarvan het gevolg was de ware levenstoestand was.

Wij neo-vitalisten, dadaïsten, destructieve constructivisten hebben het geheele etterveld, dat het lichaam der wereld verbergt bloot gelegd roepende: „Kijk kijk kijk hier hier hier niets niets niets.” Zonder gummiestok boven ons hoofd zouden wij de rust die wij genieten, verstoord voelen. Wat wij echter het veiligst bewaren — zoo leert ons de dada-sofie — zijn onze slaappoeders. Door zorgvuldig en regelmatig gebruik dezer slaappoeders bemerken wij niet, dat het geheele leven, met drekfranje versierd is. Hoe dik ook

de wanden zijn, waarmede wij ons van de natuur afsluiten na verloop van tijd, zal het meest exacte gewrocht, product onzer geestelijke genoegens katapeptisch doorvreten zijn.

Weet U nu wat „Dada” is?

ABONNEERT U OP

MÉCANO

Internationaal tijdschrift voor geestelijke
Hygiene en néo-dadaïsme

ONDER LEIDING VAN
I. K. BONSET.

PRIJS f 5.— per jaar.

RIJK GEILLUSTREERD.

PRÉCIEUS UITGEVOERD.

UITGEGEVEN DOOR

„DE STIJL” — KLIMOPSTRAAT 18 — DEN HAAG.

VRAAGT PROEFNUMMERS.

КНИЖКА БИНОМЪЛЪТЪ ИЛИ

РЕШЕНА — КРИМОЛЪКЪ ИЛИ — РЕШЕНА
ПРОСТАВА ДОКЪ

6682 А 7 — 1888

И К. БОИЗЕЛ

ОМЪТЪ ГИРИС АМИ

БЪЛГЕЦЪ ПОСЪЛКА

КАК СЪВЪРШЕНА

НАБЪКЪ СЪ ПРОДОЛЖИТЕЛНО

ПИСМАТОМАТИ — ПЪРВЕТОМАТИ — ДОМА — БЕЗЪСТАВНО

МЕСАМО

АВОИИЕКЪ П О Б